

# Håva småkryp:

## Under ytan lurar en spännande värld!

Av: Joel Norlin

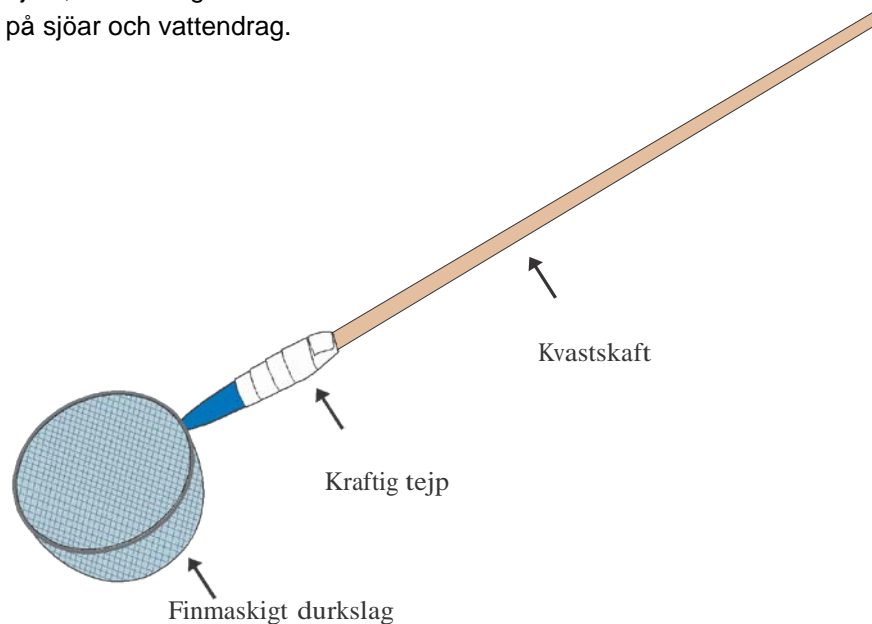
Under vattenytan döljer sig en spännande värld som är dold för oss människor. Vi ska här visa några enkla övningar som hjälper klassen att bekanta sig med livet under ytan. De flesta barn gillar småkryp och att håva kryp och insekter brukar vara populärt!



Fisken vi får när vi metar lever ju egentligen inte av dagmask. Under ytan finns precis som på land en näringskedja. Börja gärna med att läsa om livet under ytan i Sportfiskarnas läromedel "Följ med på fiske".

I den här övningen ska vi titta på småkrypen som lever under ytan. De flesta insekter genomgår flera stadier där ett eller flera stadier är i vatten. De flygande insekter vi ser i luften kan ha levt länge i vattnet. Som lärare/ instruktör behöver du inte själv vara insektsexpert, det viktiga är att visa att det finns spännande liv under ytan!

Ni kan titta på insekter i sjöar, vattendrag och i havet. Här koncentrerar vi oss på sjöar och vattendrag.



### Utrustning

- För att håva insekter behöver vi en håv med metallnät. Det finns särskilda håvar, men det går också att tillverka en själv. Det ni behöver är ett finmaskigt durkslag, ett kvastskaft och kraftig tejp, typ silvertejp eller eltejp, eller slangklämmor. Durkslaget fästs på skaftet med tejp eller slangklämmor.
- En liten sked för att lyfta insekterna, gärna en vit plastsked.
- En stor vit plastburk eller ett fat, t.ex. en glassbytta.
- Några småburkar att förvara insekterna i.
- Lupp, burkar med förstoringsglas i locket är bra.
- Gummistövlar.
- En bok med färgbilder på insekter, t.ex. "Vad jag finner i sjö och å" gör arbetet roligare!

# Fånga insekterna

**Stilla vatten, t.ex sjö, damm:** Dra håven längs botten och i vassen, gör "åttor" med håven. Ni kan hjälpa till genom att sparka försiktigt för att skaka loss insekter från botten och vegetation.

**Rinnande vatten, t.ex bäck, å, älv:** Här håller sig krypen fast på botten. Sätt ner håven i vattnet och sparka på botten uppströms. Insekter som tappar greppet från botten kommer att driva in i håven. Plocka också upp stenar och titta om det sitter några insekter på stenarna.

## Titta på krypen ni fångat!

Töm innehållet i håven tillsammans med lite vatten i den stora plastburken. Sortera ut insekterna till de små plastburkarna där ni också har lite vatten. Titta på insekterna med förstoringsglas. Räkna hur många ben, stjärtspröt och andra spännande detaljer de har. Försök gärna tillsammans att fundera ut vad det är för insekter. Tips! Det är lättare att titta på insekterna om ni har en vit bakgrund, t.ex. ett papper. Prata om hur ni tror att insekterna kommer att se ut när de kläcks och blir flygande insekter. Vilka arter tror ni är släkt med varandra? Räkna hur många olika arter ni hittat. Ni behöver naturligtvis inte identifiera vad alla arter heter!

En fråga som är intressant att diskutera med eleverna är varför insekterna ser ut som de gör och varför de kan se så olika ut. Den stora variationen i utseende och levnadssätt beror på att insekterna utvecklats under tusentals år för att hitta sin nisch där de kan få skydd, näring osv. Att insekterna är beroende av sin smala nisch gör dem känsliga för förändringar i miljön.

## Vad betyder det ni hittat?

Det är inte helt lätt att tolka vad fynden säger om hur vattnet mår. Hittar man känsliga arter är det ett tecken på att vattnet mår bra. Likaså är det ett bra tecken att hitta många olika arter. Hittar man få arter kan det vara ett tecken på att vattnet kan vara t.ex. försurad eller påverkat av övergödning. Fler tips på: [www.vattenriket.kristianstad.se](http://www.vattenriket.kristianstad.se)



## Några vanliga småkryp som lever i svenska sjöar och vattendrag:

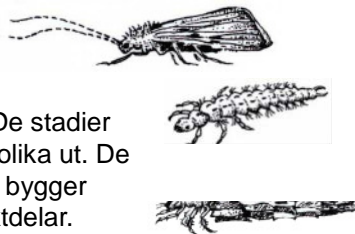
**Dagsländor** En stor insekts- grupp med många arter som framförallt



känns igen på att de har tre stjärtspröt. De vattenlevande stadierna kan leva länge medan den vingade insekten ibland dör samma dag som den kläckts. Många dagsländor är känsliga mot lågt pH och finns därför inte i försurade vatten.

### Nattsländor

Vuxna nattsländor har vingarna liggande bakåt längs kroppen som ett tak. De stadier ni hittar i vattnet kan se rätt olika ut. De husbyggande nattsländorna bygger ett hus av smågrus eller växtdelar.



### Trollsländor

Trollsländans larver ser ut som riktiga monster i förstoringsglas!



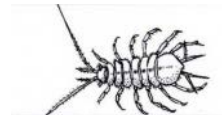
### Bäcksländor

De vattenlevande stadierna påminner om dagsländor men har bara två stjärtspröt. Den vuxna insekten påminner om nattsländor men är plattare. Kräver hög vattenkvalitet och är vanligast i rinnande vatten.



### Gråsuggor

Gråsuggor finns också i en vattenlevande form. Mycket lika de som finns på land. Om ni hittar mycket gråsuggor men få andra arter kan det vara ett tecken på att vattnet har övergödningproblem.



### Fjädermyggor

Ni kommer förmodligen att hitta små fjädermygglarver, de är väldigt vanliga. De är släkt med de vanliga myggorna, men bits inte.

